

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategiat Suomessa

Paula Lindroos
Fortbildningscentralen
vid Åbo Akademin

Siru Korkala
Helsingin yliopisto,
Koulutus- ja kehittämis-
keskus Palmenia

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategiat Suomessa

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto
2008

Taitto: Kati Rosenberg

Lisätiedot: Pääsihteeri Hanna-Riikka Myllymäki, Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto

Yliopistojen Aikuiskoulutusverkosto UCEF
c/o Helsingin yliopisto
PL 58 (Vuorikatu 24), 00014 Helsingin yliopisto
<http://www.ucef.fi>

Sisällysluettelo

Esipuhe	6
1 Elinikäinen oppiminen suomalaisissa yliopistoissa	7
1.1 Aikuiskoulutus osana elinikäistä oppimista yliopistoissa	7
1.2 Yliopistojen aikuisopiskelija	8
2 EU:n elinikäisen aikuiskoulutuksen painopisteet	9
2.1 Yliopistojen elinikäisen oppimisen haasteet	9
2.2 Opiskelumahdollisuuksien ja opiskelijaprofiilin laajentaminen	10
2.3 Bologna-prosessi	10
2.4 Aikuiskoulutuksen organisointi	10
2.5 Rahoitus	11
3 Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioiden sisällönanalyysi	12
3.1 Yliopistojen tehtävät, tavoitteet ja lähiajan suunnitelmat	14
3.2 Yliopistojen arvot ja toimintaperiaatteet sekä elinikäisen oppimisen tukipalvelut	22
3.3 Elinikäisen oppimisen organisointi yliopistoissa	23
3.3.1 Koordinointi ja ohjaus yliopistoissa	23
3.3.2 Tiedekunnat	23
3.3.3 Yliopistojen aikuiskoulutukseen erikoistuneet yksiköt	24
3.4 Toimintaympäristön muutokset	24
3.5 Yliopistojen sisäiset yhteistyömuodot sekä verkostoituminen	25
3.6 Henkilöstön kehittäminen ja johtaminen elinikäisessä oppimisessa	25
4 Yhteenveto elinikäisen oppimisen strategioista	26
5 Aikuiskoulutuksen asema yliopistokokonaisuudessa	27
5.1 Yliopistojen profiloituminen	27
5.2 Aikuiskoulutus osana elinikäisen oppimisen kokonaisuutta	28
5.3. Yliopisto kehittää innovatiivisia koulutusväyliä	28
5.4 Aikuiskoulutuksen rahoitusmallin kehittäminen	29
5.5 Rakenteellisen kehityksen päälinjaukset strategioiden perusteella	30
5.6 Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö	31
5.7 Aikuiskoulutuksen kansainvälisyys ja -vienti	31
5.7.1 Aikuiskoulutuksen mallin kansainvälistyminen	32
6 Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi	33
Lähteet	35

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategiat Suomessa

Esipuhe

Suomen koulutuspolitiikassa elinikäinen oppiminen on määritelty yhdeksi suuntaa antavaksi näkökulmaksi. Samalla osaamisesta ja osaamisen päivittämismahdollisuuksista on muodostunut yhä keskeisempiä tekijöitä sekä työelämässä menestymiselle että aktiiviselle yhteiskuntaan osallistumiselle. Parlamentaarinen aikuis-koulutustyöryhmä nosti vuonna 2002 keskustelun kohteeksi akateemisesti koulutettujen osaamisen kehittämisen ja uusintamisen mahdollisuudet. Erityisesti painotettiin korkeasti koulutettujen mahdollisuuksia koulutautua yhtäläisesti alemmin koulutettujen kanssa. Vuonna 2005 julkaistussa Opetusministeriön Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän muistiossa fokusoidutaan yliopistolliseen aikuiskoulutukseen ja sen kehittämiseen. Samassa muistiossa suositellaan yliopistoja uudistamaan aikuiskoulutusstrategiansa, ottaen huomioon sekä tutkintoon johtavan koulutuksen että avoimen yliopiston ja täydennyskoulutuksen kehittämisen. Opetusministeriö pyysi vuoden 2007 tulosneuvotteluja varten yliopistoja laatimaan elinikäisen oppimisen strategiansa.

Tämä yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioiden analyysi on tehty aineistolähtöisesti yliopistojen opetusministeriölle helmikuussa 2007 toimittamien dokumenttien mukaan. Analyysia varten läpikäytiin 17 yliopiston elinikäisen oppimisen strategiat.

Strategioiden sisällönanalyysin lisäksi raportti pyrkii osaltaan antamaan taustaa yliopistollisen aikuiskoulutuksen kehityksestä osana Euroopan koulutuspolitiikkaa sekä viitteitä siitä, mihin yliopistot elinikäisissä strategioissaan kohdentavat voimavaransa vastatakseen haasteisiin. Analyysityössä on huomioitu ajankohtaiset hallitusohjelman yliopistolliseen aikuiskoulutukseen liittyvät linjaukset, lausunnolla oleva Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaluonnos sekä soveltuvin osin yliopistojen taloudellis-hallinnollista asemaa ja korkeakoulujen kehittämistä koskevat suunnitelmat ja jatkovalmistelutyö. Lisäksi on raporttiin sisällytetty pohdintaa korkeakoulupoliittisten uudistusten haasteista yliopiston elinikäisen oppimisen tehtäviin.

Syksyn 2007 aikana suoritettu analyysi on opetusministeriön tilaama ja rahoittama hanke, joka toteutettiin Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian ja Fortbildningscentralen vid Åbo Akademin keskinäisenä yhteistyönä. Strategioiden analyysiprosessia koordinoi ohjausryhmä, jossa olivat edustettuina Rehtorien neuvosto ja Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto.

1 Elinikäinen oppiminen suomalaisissa yliopistoissa

Osaaminen ja elinikäinen oppiminen on hallitusohjelmatasolla vakiinnutettu keskeiseksi Suomen hyvinvoinnin, elinkeinopolitiikan ja kansainvälisen kilpailukyvyn lähtökohdiksi. Erityisen vaikuttava tekijä on ollut globalisaatiokehitys, jonka vaikutukset ovat sekä yhteiskunnallisia että taloudellisia. Suomen kilpailutekijöinä globaalissa kilpailussa nähdään väestön korkea osaamistaso, huippuosaaminen ja nopea innovaatioiden tuotantoprosessiin siirtäminen. Muuttuneisiin ja kasvaviin työelämän osaamisvaatimuksiin pyritään Suomessa vastaamaan kohdennetulla, korkealaatuisella koulutuksella, jonka saatavuus pyritään turvaamaan. Tämä edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja työelämän välillä.

Opetusministeriön *Koulutus ja tutkimus (2007–2012) -kehittämisohjelma* -luonnoksessa on aikuiskoulutus monella tavoin nostettu keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Aikuiskoulutusta koskeviin linjauksiin kuuluvat ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, uusien oppimismahdollisuuksien avaaminen aikuisille sekä ulkomailla hankitun osaamisen hyödyntäminen joustavoittamalla aiemman koulutuksen ja osaamisen tunnustamista.

Tulevassa *Ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudituksessa* yliopistojen kohdalla on lähtökohtaisesti tärkeää, että korkeakoulutettujen tiedonpäivittämismahdollisuudet muodostuisivat yhdenvertaisiksi muiden koulutustasojen omaavien kanssa. Yliopistollisen aikuiskoulutuksen rahoitusmahdollisuudet ovat avainasemassa yliopistojen oikeushenkilöuudistukseen liittyen. Tarkistuksen alla ovat esimerkiksi rahoitusmallit ja -mahdollisuudet täydennyskoulutuksessa ja hanketoiminnassa.

Yliopistojen lähitulevaisuuden haasteiden joukossa ovat lähinnä mahdollisuudet vastata muuttuviin työelämän tarpeisiin sekä erilaisten opiskelijoiden että eri elämänvaiheissa olevien opiskelijoiden tarpeisiin. Nämä asiat on nostettu kansalliseen koulutuspolitiikkaan vielä näkyvämpään osaan, kuin mitä ne olivat yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioita laadittaessa. Esimerkkinä voi mainita hallitusohjelmassa keväällä 2007 esiin nostettu ehdotus oppisopimustyyppisestä koulutuksesta yliopistollisessa täydennyskoulutuksessa.

1.1 Aikuiskoulutus osana elinikäistä oppimista yliopistoissa

Elinikäiseen oppimiseen kuuluu määritelmän mukaan ”kaikki elämän aikana aloitettu oppimistoiminta, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistettävyyttä”.

Elinikäisen oppimisen käsite on yliopistoissa perinteisesti liitetty aikuiskoulutukseen, eli siihen osaan koulutusta mikä ei suoraan kuulu perus- tai jatkokoulutukseen. Tältä pohjalta on myös ymmärrettävä, että yliopistoissa nähdään elinikäisen oppimisen palvelut usein keskeisenä osana yliopiston yhteiskunnallista vuorovaikutustehtävää, joka myös ilmenee elinikäisen oppimisen kytkeytymisenä työelämään. Myös yliopistolaisissa on aikuiskoulutuksella määritelty asema kolmannen tehtävän eli yhteiskunnallisen vaikuttamisen yhteydessä.

Yliopistolain (645/1997, 715/2004) mukaan yliopistot voivat järjestää tutkintoon johtavan koulutuksen ohella myös täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta. Opetusministeriön päätöksessä avoimesta korkeakouluopetuksesta perittävistä maksuista (83/1993) avoin yliopisto-opetus määritellään maksullisena julkisoikeudellisena suoritteena. Täydennyskoulutusta ei ole toistaiseksi säädösten tasolla määritelty kuin erikoistumisopintojen osalta. Yliopistojen erikoistumisohjelmia ja muita täydennyskoulutusnimikkeitä tulisi kehittää niin että eri koulutusaloille syntyy tarkoituksenmukaisia yliopistollisia koulutuskokonaisuuksia.

Yliopistolliseen täydennyskoulutukseen osallistuvat pyrkivät lisäämään ja syventämään työssä tarvitsemaansa ammatillista taitoa. Avoimen yliopiston opiskelijoilla voi olla erilaisia sivistyksellisiä tavoitteita joista osa liittyy myös ammatilliseen kehitykseen kuten täydennyskoulutuksessa – osa tavoitteista taas liittyy yleisempään sivistystarpeeseen.

1.2 Yliopistojen aikuisopiskelija

OECD toteaa raportissaan *Education policy analysis* (2001) että eri maiden määrittelyt ovat hyvin vaihtelevia perustuen toisinaan ikään ja/tai koulutustaustaan ja toisinaan koulutustarjonnan muotoihin. Kansainvälisesti vertailukelpoiseksi lähtökohdaksi on valittu opiskelijan ominaisuuksiin perustuva määrittely, jolloin aikuisopiskelija on henkilö, joka on iältään 25–64-vuotias ja joka on tullut takaisin koulutusjärjestelmän pariin ensimmäisen koulutusvaiheensa jätettyään.

Tämän määrittelyn mukaan yliopistojen aikuisopiskelijoihin lukeutuvat sekä perusopetuksen maisteri- ja muuntokoulutusohjelmiin osallistuvat että avoimen väylän kautta opiskelupaikan saaneet. Varsinaista yliopistotasoisista aikuiskoulutusta järjestetään pääasiallisesti avoimen yliopiston opintoina, täydennyskoulutuksena ja täydennyskoulutuksena järjestettävänä erikoistumisopintoina (Opetusministeriön julkaisuja 2007:26).

Suomen osalta todetaan edellä mainitussa OECD:n raportissa että aikuisopiskelun määrittely on aiemmin ollut sidoksissa lähinnä koulutusta tarjoavan instituution tai koulutuksen järjestämismuotoon. Viime aikoina määrittely on kuitenkin perustunut enemmän koulutuksen osallistujan henkilötasoisiin tekijöihin.

Vuonna 2005 yliopistojen uusista opiskelijoista noin neljännes oli 25 vuotta täyttäneitä (Opetusministeriön julkaisuja 2007:26). Manninen ja Engblom (2004) nostavat esiin suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden ikäprofiilin, joka erottuu huomattavasti muista eurooppalaisista maista. Syiksi tähän mainitaan se että enemmistö yliopistojen perusopiskelijoista aloittaa opintonsa suhteellisen myöhäisessä vaiheessa ja että opiskelu tavallisesti tähtää maisteritasolle asti.

Yliopistojen opiskelijoista yhä suurempi osa on muita kuin suoraan toisen asteen koulutuksesta yliopistoon siirtyviä. Vaikka näitä opiskelijoita ei luokitella varsinaisiksi aikuisopiskelijoiksi, aikuisena opiskelevien suhteellisen suuri osuus asettaa uusia haasteita esimerkiksi osa-aikaisen opiskelun mahdollistamiselle.

2 EU:n elinikäisen aikuiskoulutuksen painopisteet

Eurooppalaisen aikuiskoulutuspolitiikan keskiössä ovat EU:n *tiedonanto Oppia ikä kaikki. Oppiminen kannattaa aina* sekä *Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma. Oppiminen kannattaa aina* (2007). Toimintasuunnitelman yleistavoitteena on panna täytäntöön viisi tiedonannossa *Oppia ikä kaikki* vahvistettua viestiä: osallistumisen esteiden poistaminen, laadun ja tehon parantaminen alalla, oppimistulosten nopeampi validointi ja tunnustaminen, riittävien investointien varmistaminen ja alan seuranta. Koulutuksen nähdään olevan kriittinen tekijä niin Lissabonin strategian tavoitteiden saavuttamiseksi kuin myös henkilökohtaisen kehityksen mahdollistamiseksi. EU määrittelee aikuiskoulutuksen kattamaan kaiken aikuisten perustutkinnon jälkeisen koulutuksen.

Erityisen huomion kohteena on aikaisemmin opitun tunnustaminen, eurooppalaisten laatujärjestelmien kehittäminen ja tutkimuksen tehokkaampi hyväksikäyttö. Aikuiskoulutus nähdään yhä enemmän yhtenä osana työvoima-, sosiaali- ja maahanmuuttopolitiikkaa. Erityistä huomiota kaipaa työelämän muutosten aiheuttamat työvoiman uudelleen kouluttamistarpeet. Vaikka työelämän tarpeet ovat eri muistioissa vahvasti esillä, niin myös laajan yleissivistyksen turvaavan ja vapaaehtoisen aikuiskoulutuksen merkitystä tuodaan esille, vaikkakaan ei yhtä painokkaasti (Hämäläinen, 2007).

Euroopassa ovat Hämäläisen (2007) yhteenvedon mukaan keskeisessä asemassa aikuiskoulutuksessa:

- erikoisasiantuntijaryhmien pitkäkestoinen pätevä koulutus
- ikärakenteen muutosten aiheuttamien ongelmien ratkaisu
- aikuiskoulutus valjastetaan useilla erityisalueilla ratkaisemaan tulevaisuuden ongelmia
- perusopetuksen ja aikuiskoulutuksen entistä parempi integrointi; jatkumon luonti eri alojen perusopetuksen ja täydennyskoulutuksen välillä
- lisääntyvä aikuiskoulutuksen näkyvyys EU:n opetusministerien kokouksissa.

Yliopistollisessa aikuiskoulutuksessa Suomi on selvästi edelläkävijä, kuten useat projektit ja raportit ovat osoittaneet. Näihin kuuluvat European University Continuing Education Network'in (EUCEN) projektit sekä mm. tutkielma *Adults in Higher Education* (Mark et al, 2004). Osallistumisen esteiden poistamista korostetaan esimerkiksi edellä mainitussa EU:n tiedonannossa, kun taas Suomessa osallistuminen on jo erittäin korkealla tasolla. Myös pohjakoulutuksen vaikutus aikuiskoulutukseen osallistumiseen on meillä pienempi kuin muissa Euroopan maissa.

2.1 Yliopistojen elinikäisen oppimisen haasteet

Eurooppalainen elinikäisen oppimisen agenda haastaa yliopistoja kehittämään opetustarjontansa sekä avaamaan ovensa erityyppisille opiskelijoille. Laajennetuista opiskelumahdollisuuksista muodostuu näin keskeinen osa elinikäistä oppimista.

European University Association (EUA) on Trends V (2007) -tutkimuksessaan havainnut, että vaikka elinikäisen oppimisen voisi olettaa olevan keskeinen yliopistojen kehitysprosessissa, näin ei kuitenkaan vaikuta olevan, vaan lähinnä rakenteellinen kehitys on nostettu näiden haasteiden edelle. Kuitenkin EU-maissa joko taloudellinen kehitys tai väestörakenteen muutos näyttää tuovan asian taas pinnalle. Ikäluokkien pienenytessä yliopistot joutuvat rekrytoimaan entistä enemmän ulkomaisia opiskelijoita sekä eri-ikäisiä opiskelijoita. Täten monen yliopiston voisi ajatella aktiivisesti monipuolistavan opetustarjontansa sekä kohdistavan toimintansa erityyppisille opiskelijaryhmille.

Trends V -raportissaan EUA kartoitti miten tämä koulutuspoliittinen fokus näkyy yliopistojen toimintaympäristöissä. Raportin mukaan merkkejä kansallisesta keskustelusta elinikäisen oppimisen strategioista löytyi vain vähän tai joissain tapauksissa ei lainkaan. Eli vaikka elinikäinen oppiminen on ollut pinnalla koulutuspoliittisissa keskusteluissa koko Bologna prosessin aikana, se ei ole juurikaan johtanut toimenpiteisiin kansallisilla tasoilla.

2.2 Opiskelumahdollisuuksien ja opiskelijaprofiilin laajentaminen

Eurooppalaisessa koulutuspolitiikassa on otettu kantaa työssä käyvien kehitys- ja koulutusmahdollisuuksiin, joka myös liittyy yliopistojen aikuiskoulutukseen. Korkea-asteen koulutukseen pääsyä pyritään laajentamaan, jotta pätevyystason nostaminen olisi helpompaa, kuten todetaan EU komission tiedonannossa *Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma* (2007).

Yliopistojen merkitys aikuiskoulutuksessa kasvaa myös siksi, että entistä suurempi osa ikäluokasta on korkeakoulutettuja ja heidän koulutuksensa päivittämismahdollisuuksista on huolehdittava. On myös arvioitu että noin puolet uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulutusta.

2.3 Bologna-prosessi

EU:n jäsenmaat ja niiden yliopistot ovat reagoineet eri tavoin muutospaineisiin. Vaikka perusopetus on harmonisoitu Bolognan deklaraation mukaisesti, ovat aikuiskoulutusratkaisut kirjavia eri maissa. Aikaisemmin opitun tunnustamista ja avainosaamisalueiden määrittelyä pidetään tärkeänä ja niiden pohdinta on käynnistetty, mutta molemmissa ollaan vasta alussa. Suuri haaste on myös edelleen oppimistuloksiin ja opiskelijoiden työmäärään perustuvan ECTS-systeemin käyttöönotto. Myös tämä koskee yliopistojen aikuiskoulutusta. Samalla yliopistoilla on mahdollisuus avainosaamisalueiden kautta mieltä mitkä asiat on syytä oppia perusopintojen aikana ja mitkä asiat voidaan opettaa täydennyskoulutuksessa.

Yliopistojen aikuiskoulutusta osana Bologna prosessia kehitetään EUCEN:in koordinoimassa BeFlex-projektissa. Tässä projektissa seitsemän yliopiston aikuiskoulutusorganisaatiot tarkastelevat erityisesti Bologna-prosessin mukaisia elinikäisen oppimisen rakenteita ja käytäntöjä. Suomesta projektiin osallistuu Helsingin yliopisto.

2.4 Aikuiskoulutuksen organisointi

Aikuiskoulutuksen organisointi yliopistojen sisällä on myös kirjavaa. Niissä maissa joissa aikuiskoulutus on laajinta, kuten Englannissa, Ranskassa ja Suomessa, on erillisiä aikuiskoulutukseen keskittyneitä laitoksia. Joissakin maissa yliopiston keskushallinnon yhteydessä on virkamiehiä, jotka auttavat tiedekuntia järjestämään aikuiskoulutusta. Useissa maissa aikuiskoulutuksen painopisteinä on osa-aikaisen maisterikoulutuksen tarjoaminen alemman tutkinnon suorittaneille.

Useimmissa Euroopan maissa yliopistot järjestävät aikuiskoulutusta ja avoimen yliopiston opetusta osana kolmatta tehtäväänsä ja alueellisen roolinsa vahvistamista. Vaikka organisointi ja rahoitus vaihtelevat suuresti, ovat kohderyhmät samantyyllisiä ja sisältöalueet yleisellä tasolla yhteneviä (avoin yliopisto, ammatillinen täydennyskoulutus, studia generalia ja ikäihmisten yliopisto). Hyvin harvalla eurooppalaisen yliopiston aikuiskoulutuskeskuksella on kuitenkin omaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa, mikä on yleistä Suomessa.

Suomalainen yliopistojen aikuiskoulutusjärjestelmä on Euroopan ja jopa maailman tasolla kärkiluokkaa sekä osallistumismäärien, tarjonnan ja laadun suhteen. Suomalainen keskitetty ja erillislaitoksiin mutta samalla tiedekuntayhteistyöhön perustuva rakenne takaa asiantuntemuksen, kustannustehokkuuden ja laadun varmistamisen. Ainutlaatuista on myös valtakunnallinen kattavuus suomalaisessa yliopistojen aikuiskoulutusjärjestelmässä. Suomalainen yliopistollinen aikuiskoulutus on vankalla pohjalla, josta voi jatkaa edelleen elinikäisen oppimisen kehittämistä.

2.5 Rahoitus

Rahoituksen suhteen EU:ssa yleinen ehdotus on, että valtiolta vastaa uusia pätevyksiä antavasta syvällisestä ammattitaitoa lisäävästä pitkäkestoisesta koulutuksesta sekä erityisryhmien tarpeita vastaavasta koulutuksesta (maahanmuuttajat, vaikeasti työllistettävät jne). Yhtenä syynä valtion ja EU:n osallistumiselle ammattitaitoa kehittävään ja uusivaan koulutukseen pidetään sitä, että yritysten on vaikea sitoutua maksamaan sellaista koulutusta, joka olennaisesti auttaa omaa henkilökuntaa vaihtamaan työpaikkaa. Työnantajien antaman koulutuksen merkitys kuitenkin tulee korostumaan yritysten kilpailutekijänä työvoimapulan kasvaessa (Hämäläinen, 2007).

OECD:n raportissa *Promoting adult learning 2005* todetaan valtiovallan roolin olevan a) promoting well-designed co-financing arrangements, 2. creating the structural preconditions for raising the benefits to adult learning, 3. improving delivery and quality control ja 4. working to improve policy coordination and coherence. Erityisesti korostetaan ei-ammattillisen koulutuksen rahoituksen kehittämistarvetta, eli yliopistoihin nähden niiden aikuiskoulutuksen sivistyksellistä tehtävää.

3. Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioiden sisällönanalyysi

Elinikäisen oppimisen strategioiden sisällönanalyysi on tehty aineistolähtöisesti yliopistojen opetusministeriölle toimittamien dokumenttien mukaan. Analyysi sisältää kuvauksen yliopistojen tahtotilasta elinikäisen oppimisen edistämisessä. Strategiat eivät kuitenkaan anna vastauksia kaikkiin kysymyksiin. Dokumenttien perusteella ei ole pystytty analysoimaan esimerkiksi sitä, miten yliopistot arvioivat tähän mennessä suoriutuneensa strategioissa esiintyvissä kehittämistavoitteissaan. Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategiat ovat osa kunkin yliopiston strategiaprosesseja, minkä vuoksi niihin kirjattujen linjausten sisältöala ja konkreettisuus vaihtelevat yliopistoittain. Esimerkiksi yliopisto, jossa on muutama vuosi aiemmin tehty laaja aikuiskoulutusta koskeva analyysi ja toimenpidesuositukset, ei ole kirjannut kaikkia asioita elinikäisen oppimisen strategiaansa. Tämän vuoksi raportin perusteella ei ole syytä tehdä päätelmiä yksittäisten yliopistojen strategioiden kattavuudesta tai ajanmukaisuudesta. Analyysia varten läpikäytiin 16 yliopiston elinikäisen oppimisen strategiat. Analyysin kohteena olivat seuraavat opetusministeriölle helmikuussa 2007 toimitetut asiakirjat:

- Turun yliopiston toiminta ja taloussuunnitelma 2008–2011
- Helsingin kauppakorkeakoulun toiminta- ja taloussuunnitelma 2007–2010
- Lappeenrannan teknillisen yliopiston Elinikäisen oppimisen strategia
- Turun kauppakorkeakoulun toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2011, liitteenä elinikäisen oppimisen strategia 2007–2011
- Oulun yliopiston Elinikäisen oppimisen strategia 2007–2010
- Svenska handelshögskolans verksamhets- och ekonomiplan 2008–2011
- Sibelius-Akatemian aikuiskoulutuksen linjaukset 2004
- Strategi för livslångt lärande vid Åbo Akademi 2007–2011
- Joensuun yliopiston elinikäisen oppimisen strategia 2007–2011
- Vaasan yliopiston strategian toimeenpanosuunnitelma kaudelle 2008–2011, liitteenä Elinikäisen oppimisen strategia
- Kuopion yliopiston elinikäisen oppimisen kehittämisohjelma 2007–2010
- Ehdotus Helsingin yliopiston elinikäisen oppimisen suunnitelmaksi 200 –2009
- Jyväskylän yliopiston elinikäisen oppimisen strategia
- Teknillinen korkeakoulun elinikäisen oppimisen strategia
- Tampereen teknillisen yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2011
- Ehdotus Taideteollisen korkeakoulun elinikäisen oppimisen strategiaksi

Tätä analyysia varten pyydetty strategiat puuttuvat muutamalta yliopistolta. Näin ollen analyysin ulkopuolelle jäivät Lapin yliopisto, Kuvataideakatemia, Maanpuolustuskorkeakoulu sekä Tampereen yliopisto. Teatteri- korkeakoulu on mukana analyysissä liittyen IADE-yhteistyöhön Taideteollisen korkeakoulun kanssa. IADE (Institute for Art, Development and Education) on Taideteollisen korkeakoulun ja Teatterikorkeakoulun yhteinen luovien alojen koulutus- ja kehittämisinstituutti.

Analyysia ei ole tehty sisällönanalyysille perinteisellä tavalla luokittamalla ja laskemalla tiettyjen ilmaisujen ilmenemistä, vaan lähestymistapa on ollut eri teemoihin ja suoriin tutkimuskysymyksiin pohjautuva. Analyysissa ei myöskään ole pyritty erottelemaan yliopistoja, vaan nostamaan esiin yliopistoille yhteisiä linjauksia niiden elinikäistä oppimista edistävässä toiminnassa.

Elinikäisen oppimisen strategioista on haettu vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1) miten elinikäisen oppimisen strategiat kytkeytyvät yliopistojen strategiaprosesseihin? 2) mitkä ovat yliopistojen tärkeimmät tehtävät sekä niiden tavoitteet ja suunnitelmat elinikäisen oppimisen edistämiseksi? 3) millaisia periaatteita ja arvoja yliopistot nostavat esille strategioissaan? 4) miten aikuiskoulutus on eri yliopistoissa organisoitu ja 5) miten yliopistot huomioivat elinikäisen oppimisen toiminnassaan toimintaympäristön, asiakkaat, sisäisen yhteistyön sekä henkilöstön osaamisen kehittämisen ja johtamisprosessit? Lopuksi paneudutaan yliopistojen tärkeimpinä pitämiin strategisiin kehityskohteisiin.

Enemmistö tarkastelun kohteena olevista yliopistoista on laatinut kokonaisstrategian lisäksi erillisen elinikäisen oppimisen strategian. Kolmessa tarkastelun kohteena olevassa yliopistossa elinikäistä oppimista käsitellään osana toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Helsingin kauppakorkeakoulu ja Svenska handelshögskolan käsittelevät aihetta yliopistojen yhteiskunnallista vuorovaikutusta koskevassa toiminta- ja taloussuunnitelman luvuissa. Turun yliopiston sekä Tampereen teknillisen yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelmassa on oma elinikäistä oppimista ja aikuiskoulutusta käsittelevä osionsa. Muut yliopistot ovat laatineet erillisen elinikäisen oppimisen strategian.

Taulukko 1:

Elinikäisen oppimisen strategioiden rooli yliopistojen kokonaisstrategioissa sekä talous- ja toimintasuunnitelmissa

Osana talous- ja toimintasuunnitelmaa	Erillinen elinikäisen oppimisen strategia
Helsingin kauppakorkeakoulu	Helsingin yliopisto
Svenska handelshögskolan	Joensuu yliopisto
Tampereen teknillinen yliopisto	Jyväskylän yliopisto
Turun yliopisto	Kuopion yliopisto
	Lappeenrannan teknillinen yliopisto
	Oulun yliopisto
	Sibeliuksen Akatemia
	Taideteollinen korkeakoulu
	Teknillinen korkeakoulu
	Turun kauppakorkeakoulu
	Vaasan yliopisto
	Åbo Akademi

Kaikille yliopistoille yhteisenä päämääränä on aikuiskoulutuksen edelleen kehittäminen ja säilyttäminen osana yliopistojen kokonaisstrategiaa. Elinikäisen oppimisen edistäminen mainitaan yliopistojen strategioissa riippumatta siitä, onko yliopisto laatinut erillisen elinikäisen oppimisen strategian vai käsitelläänkö aihetta osana toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Yliopistot korostavat profiliaan korkealaatuisina elinikäisen oppimisen palveluiden tuottajina, missä myös opintojen ketjuttaminen aina avoimista yliopisto-opinnoista tutkintotavoitteeseen opiskeluun ja valmistumisen jälkeiseen täydennyskoulutautumiseen saakka on mahdollista. Lisäksi yliopistot painottavat strategioissaan alueellisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan merkitystä yliopistojen profiloitumiselle. Yliopistojen tehtävää yhteiskunnallisena vaikuttajana ja aktiivisena keskustelijana omalla erikoistumisalueellaan pidetään toiminnan keskeisenä osana.

3.1 Yliopistojen tehtävät, tavoitteet ja lähiajan suunnitelmat

Yliopistojen yleiset perustehtävät ovat laadukkaan tutkimuksen ja siihen perustuvan opetuksen tuottaminen. Elinikäisen oppimisen ajatusta yliopistot edistävät omiin tieteenaloihinsa perustuvalla aikuiskoulutuksella ja alueellisella tutkimus- ja kehittämistoiminnalla. Yliopistollisen aikuiskoulutuksen tehtävänä on tarjota eri-ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville opiskelijoille joustavia ja korkeatasoisia opiskelumahdollisuuksia sekä palvella työelämän tarpeita muuttuvassa yhteiskunnassa. Lisäksi yliopistojen tehtävänä on luoda edellytykset tutkimuksen ja koulutuksen yhteistyöverkostojen muodostamiselle ja kehittämislle. Päätehtävät, joita yliopistot strategioissaan luettelevat, eivät eroa mainittavasti toisistaan. Yliopistot haluavat olla tukemassa toiminta-alueensa hyvinvointia ja menestystä.

Jokainen yliopisto ja korkeakoulu pyrkii olemaan omilla tiedealoillaan alansa huippu sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Erityisesti kauppakorkeakoulut ja teknilliset yliopistot mainitsevat visiokseen kuulua Euroopan johtaviin korkeakouluihin. Yliopistojen strategioissa nostetaan aikuiskoulutuksen tärkeimmiksi menestystekijöiksi tutkimusperustaisuuden ja yliopistollisuuden periaatteet, koulutuksen tasa-arvoisuuden ja laadukkaan opetuksen tarjoamisen rinnalle. Yliopistollisuutta on tarkasteltu kolmesta näkökohdasta:

- a) Aikuiskoulutus osana elinikäisen oppimisen kokonaisuutta. Mm. Joensuun yliopiston ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategiassa mainitaan että opinnoilla on kiinteä yhteys perustutkintokoulutukseen, opettajat ovat pääsääntöisesti yliopistojen opettajia ja kohderyhmänä ovat ensisijaisesti akateemisen koulutuksen saaneet.
- b) Yhteys tieteelliseen tutkimukseen ja tutkimusperustaisuuteen. Turun yliopistossa yhteys tieteelliseen tutkimukseen on aikuiskoulutuksen tunnusmerkki, johon liittyen oppimiskokemukset ovat tiedeperusteisia ja opintoihin kuuluvat kriittinen ote ja uuden etsintä. Teknillinen korkeakoulu mainitsee että täydennyskoulutukselta edellytetään yliopistollisuutta, jolle on tunnusomaista jatkuva uudistuminen ja aktiivinen osallistuminen kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kuten tutkimus- ja koulutusverkostoihin ja EU:n ohjelmiin sekä yhteistyö kansallisten osaamiskeskusten ja -keskittymien kanssa.
- c) Yhteys yliopiston yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Esim. Vaasan yliopisto vastaa entistä paremmin työelämän, koulutusrakenteiden muutoksen ja kansainvälistymisen haasteisiin. Elinikäinen oppiminen tukee Vaasan yliopiston strategian mukaisesti yliopiston yhteiskunnallista vaikuttavuutta parantamalla yliopistokoulutuksen alueellista saatavuutta.

Yliopistojen määritelmä elinikäisestä oppimisesta on Euroopan komission määritelmän mukainen, jonka mukaan elinikäiseen oppimiseen sisältyy ”*kaikki elämän aikana aloitettu oppimistoiminta, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten tavoitteiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistävyyttä*” (Euroopan komissio). Seuraavassa on esitelty yliopistokohtaisesti mitä yliopistojen tätä analyysia varten toimittamissa asiakirjoissa on tarkoitettu elinikäisellä oppimisella ja mitä tavoitteita ja toimenpiteitä asiakirjoista löytyy. Jotkut yliopistot ovat luetelleet hyvin monia toimenpiteitä ja tähän onkin koottu analyysin kannalta relevantteimmat.

Helsingin kauppakorkeakoulussa aikuiskoulutus on tulossa yhä keskeisemmäksi yliopiston tehtäväksi

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Liiketoimintaosaamisen lisääminen yhteiskunnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Yliopistollisen osaamisen levittäminen avoimen yliopiston kautta
2) MBA-opetuksen entistä tiiviimpi yhteys HSE:n strategiseen kehitykseen	<ul style="list-style-type: none"> • MBA-ohjelman tunnettuuden lisääminen • Opetus- ja tutkimuslaitosyhteyksien kehittäminen
3) Yrittäjyyden lisääntymisen edistäminen yhteiskunnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Pienyrityskeskusten toiminnan kehittäminen

Helsingin yliopistossa elinikäisen oppiminen tarkoittaa muun muassa jatkumoa, jossa ihminen yksilönä ja yhteisön jäsenenä prosessoi eri tavoin hankittua tietoa ja tuottaa sen pohjalta osaamista.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Elinikäisen oppimisen sisältöjen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutustarpeisiin vastaaminen ennakoit tietoa ja yhteistyöverkostoja hyödyntämällä • Ajankohtaiset osaamistarpeita vastaavat koulutussisällöt • Tutkintojen työelämävastaavuuden kehittäminen
2) Elinikäisen oppimisen palvelujen toimivuuden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöisyyden varmistaminen • Tutkintorakenteen kehittäminen nykyistä monimuotoisemman opiskelun mahdollistamiseksi
3) Kansainvälisyyden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään englanninkielistä tutkinto-opetusta ja täydennyskoulutusta • Lisätään kansainvälistä innovaatio- ja kehittämistoimintaa • Lisätään aikuiskoulutusorganisaatioiden kansainvälistä yhteistyötä
4) Aikuisopiskelijoille soveltuvan pedagogiikan ja opiskelumuotojen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Huomioidaan työelämässä olevien opiskelijoiden tarpeet • Tuetaan työyhteisöjen kehittämistä ja työssä oppimista • Kehitetään opinto-ohjausta
5) Elinikäisen oppimisen kokonaisuuden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään koordinaatiota • Varmistetaan jatkuvuus ja laatu

Joensuun yliopistossa aikuiskoulutuksen tavoitteena on väestön koulutustason kohottaminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon ja elinikäisen oppimisen edistäminen.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Elinikäisen oppimisen tarpeisiin vastaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Aikuisopiskelijoiden tarpeiden huomioiminen
2) Alueellisen yhteistyön vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> Tiivis yhteistyö muiden aikuiskoulutusorganisaatioiden kanssa Kumppanuuksien vahvistaminen Osallistuminen alueellisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin kehittämissohjelmiin Itä-Suomen yliopistojen yhteistyön edistäminen
3) Kansainvälisen toiminnan lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Venäjä-yhteistyö, lähialueyhteistyö Englanninkielisen opetustarjonnan kehittäminen

Jyväskylän yliopisto kirjaa Euroopan komission mukaisesti elinikäiseksi oppimiseksi kaiken elämän aikana aloitetun oppimistoiminnan.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Koulutuksen korkea laatu	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksen tiedeperusteisuuden varmistaminen Henkilökunnan pedagogisen pätevyyden varmistaminen Joustavien opiskelumahdollisuuksien hyödyntäminen sekä yhteistyön kehittäminen ammattikorkeakoulun kanssa
2) Innovatiiviset koulutusväylät	<ul style="list-style-type: none"> Aikuiskoulutusta tarjoaville organisaatioille pitkän tähtäimen toteuttamissuunnitelmat Kansainvälistymistä tuetaan Opinto-ohjausta vahvistetaan Vahvistetaan aiemman osaamisen tunnistamista ja tunnustamista
3) Varmistetaan elinikäisen oppimisen strategian toiminnalliset edellytykset	<ul style="list-style-type: none"> Yliopiston opetusneuvosto seuraa ja arvioi strategian toteutumista ja koordinoi aikuiskoulutusta Tiedekuntiin nimetään täydennyskoulutuksen yhdyshenkilöt Opetuksen tuottamiseen ja järjestämiseen liittyviä neuvottelu- ja sopimusmenettelyjä kehitetään

Kuopion yliopistossa luodaan elinikäiselle oppimiselle myönteinen ja oppimista edistävä kulttuuri, jossa otetaan huomioon kaikki henkilöstö- ja opiskelijaryhmät.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Prosessin ohjaus ja kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Arvike koordinoi elinikäisen oppimisen prosessia • Laadun varmistaminen osana opetuksen laadunhallintajärjestelmää
2) Asiakkuuksien hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakasjärjestelmien, markkinoinnin ja palveluiden kehittäminen asiakasryhmäkohtaisesti
3) Opetuksen kehittäminen sekä opiskeluedellytysten edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämän tarpeiden tunnistaminen • Esteettömän opiskelun mahdollistaminen • Avoimen yliopistoväylän kehittäminen ja alempaan tutkintoon johtavien koulutusalojen määrittely • Tukipalveluiden kehittäminen
4) Riittävien resurssien turvaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Opettajien pedagogisten valmiuksien kehittäminen • Tutkimuslähtöisen opetuksen varmistaminen • Tieto- ja viestintätekniikka -tuetun opetuksen edistäminen
5) Yhteistyön edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Itä-Suomi yhteistyön edistäminen • Aktiivinen toiminta yliopistojen verkostoissa

Lappeenrannan teknillinen yliopisto tarjoaa eri-ikäisille ja eri työuran vaiheessa oleville ihmisille korkealaatuisia opiskelumahdollisuuksia.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Työelämässä olevien opiskelijoiden entistä parempi huomioiminen	<ul style="list-style-type: none"> • Osa-aikainen tutkintotavoitteinen peruskoulutus • Avoimen yliopisto-opetuksen kehittäminen • Opetus- ja opiskelumuotojen kehittäminen
2) Neuvonta, ohjaus ja tukiprosessien kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Opetuksen ohjaus- ja kehittämisryhmän perustaminen • Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen selkeät menettelyt sekä pedagoginen kehittäminen
3) Johtamisen ja organisoinnin kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Johtamisjärjestelmän kehittäminen • Laadunvarmistus
4) Yhteistyön kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Itä-Suomen yliopistojen yhteistyön edistäminen • Alueellinen yhteistyö • Oman yliopistokeskuksen hyödyntäminen

Oulun yliopistossa elinikäinen oppiminen nähdään koko elämänkaaren aikana tapahtuvaksi prosessiksi.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Elinikäisen oppimisen palvelut ovat osa yhteiskunnallista vuorovaikutustehtävää	<ul style="list-style-type: none"> • Luodaan ajanmukaiset toimintatavat ja käytännöt, joilla taataan palvelujen laadukas tuottaminen • Palvelujen tuottamisessa hyödynnetään entistä enemmän tieto- ja viestintätekniiikkaa
2) Elinikäinen oppiminen huomioidaan kaikissa yliopiston toiminnoissa	<ul style="list-style-type: none"> • Perusopetuksen ja täydennyskoulutuksen yhteistyötä tiivistetään, sisäistä työnjakoa ja koordinaatiota selkiytetään • Täydennyskoulutuksen alueellinen toteuttaminen tapahtuu kehitettävän oppimiskeskusverkoston kautta
3) Elinikäinen oppiminen on osa yliopiston kansainvälistä profilia	<ul style="list-style-type: none"> • Siirrytään Bolognan prosessin mukaiseen tutkintorakenteeseen

Sibelius-Akatemian tehtävänä on muun muassa edistää musiikkiyliopiston taiteellisen, tieteellisen ja pedagogisen toiminnan yhteiskunnallista ja alueellista vaikuttavuutta.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Aikuiskoulutus on laadukasta ja kansainvälisesti arvostettua	<ul style="list-style-type: none"> • Aikuiskoulutuksen perustana on pitkän aikavälin systemaattinen suunnittelu
2) Kehittämistoiminta on osa aikuiskoulutusta	<ul style="list-style-type: none"> • Verkostoidutaan alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti

Svenska handelshögskolanin strategian mukaan sen ydintehtäviin kuuluu tutkimuksen ja koulutuksen lisäksi elinikäisen oppimisen edistäminen.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Täydennyskoulutus ylläpitää taloudellista osaamista elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Vahvistaa kontakteja elinkeinoelämään
2) Täydennyskoulutuksella on nykyistä suurempi rooli korkeakoulun toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan täydennyskoulutuksen uudelleenorganisointi
3) Korkeakoulu tukee ja kehittää avoimen yliopiston toimintaa taloudellisella tavalla	<ul style="list-style-type: none"> • Avoimen yliopiston kurssimaksut suhteutetaan kurssin laajuuteen

Taideteollinen korkeakoulu haluaa toteuttaa toiminnassaan periaatetta, joka tukee opiskelijoiden koko elämänkaaren kestävästä oppimisen periaatetta.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Edistää elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia luovilla toimialoilla ja poikkialaisesti	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan elinikäisen oppimisen strategiaa läpäisyperiaatteella kaikessa korkeakoulun toiminnassa
2) Edistää korkeakoulun ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta	<ul style="list-style-type: none"> Henkilökunnan ja opiskelijoiden työelämätietoisuuden lisääminen sekä uuden tiedon ja osaamisen siirtäminen yhteiskuntaan
3) Johdonmukaistaa elinikäisen oppimisen toimintoja ja karsia päällekkäisyyksiä	<ul style="list-style-type: none"> Tiivistetään eri toimijoiden välistä yhteistyötä Kehitetään hyvin tuoteistettuja ja korkealaatuisia täydennyskoulutuskokonaisuuksia

Tampereen teknillinen yliopisto toteuttaa aikuiskoulutuksessaan elinikäisen oppimisen tavoitteita ja periaatteita.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Opetustarjonnan kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Koulutusohjelmien monipuolistaminen ja verkko-opetustarjonnan lisääminen
2) Asiakkaan entistä parempi huomiointi	<ul style="list-style-type: none"> Avoimen yliopiston opinto-oppaan, ilmoittautumismenettelyn ja taloushallinnan kehittäminen Yhteistyön lisääminen muiden oppilaitosten kanssa Ammatillisen osaamisen kehittämissohjelmien toteuttaminen
3) Asiakkaiden liiketoimintaosaamisen vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> Nopea ja ennakoiva reagointi liiketoiminnan kehityshaasteisiin

Teknillisen korkeakoulu (TKK) suuntaa toimintaansa siten, että se on myös elinikäisen oppimisen ja sen osana erityisesti alansa täydennyskoulutuksen edelläkävijä ja tunnettu kehitystyön tekijä.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Opiskelijoiden valmiuksien ja motivaation lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetushenkilöstön pedagogisten valmiuksien kehittäminen ja HOPS-tukipalvelujen kehittäminen
2) Opintopisteytetyn aikuiskoulutusmallin käyttöönotto	<ul style="list-style-type: none"> Kehitetään yhteistyötä TEKin kanssa Kehitetään ohjauspalveluita ja koulutustarjontaa
3) Täydennyskoulutus vastaa tekniikan akateemisten ja näiden työyhteisöjen tarpeisiin	<ul style="list-style-type: none"> Kehitetään alumnitoimintaa Monipuolisten työelämälähtöisten palveluiden kehittäminen

4) Täydennyskoulutuksen roolin konkretisointi työelämän, TKK:n toiminnan ja kansainvälisen tiedemaailman yhteistyöalustana	<ul style="list-style-type: none"> • Täydennyskoulutuksen tavoitteiden ja tulostuntareiden konkretisointi • Yhteistyön lisääminen koulutuslakohtaaisesti
5) Täydennyskoulutuksen roolin vahvistaminen kansainvälisessä T&K-toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Yliopistolaisuuden varmistaminen • Joustavat opiskelumuodot
6) Työelämän kehityksen ennakkoinnin kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuslakohtaisten neuvottelukuntien perustaminen • Digitalisoinnin tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen työprosessien kehittämisessä
7) Aikuiskoulutusta hoitavien yksiköiden keskinäisen yhteistyön ja työnjaon kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan mikä osa täydennyskoulutuksesta voidaan hoitaa yritysmuotoisena toimintana

Turun kaupparkeakoulussa aikuiskoulutus nähdään osana yliopiston perustehtävää ja yhteiskunnallista palvelutehtävää.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Yksilön elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien ja yliopistolaisuuden turvaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisen ja opiskelun esteiden poistaminen • Aikuiskoulutuksen ja akateemisen tason ja laadun korostaminen
2) Koulutuskokonaisuuksien rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Joustavien oppimisen polkujen rakentaminen • Alumnin pitäminen tärkeänä kohderyhmänä
3) Yhteistyö ja verkostoituminen	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäisen yhteistyön lisääminen • Seutuyhteistyön tiivistäminen
4) Oppimiskulttuurin, koulutusjärjestelmän ja osaamisen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämän vaatimusten tunnistaminen • Kansainvälisten kohderyhmien tarpeiden huomioiminen • Uusien oppimismenetelmien hallinta
5) Tunnettuuden vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kohderyhmien syvälinen tunteminen • Tarjonnan kokonaiskuvan rakentaminen

Turun yliopisto näkee tehtäväkseen elinikäisen oppimisen jatkuvan kehittämisen huomioiden erityisesti seuraavat tavoitteet.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Tutkimusperustaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Elinikäinen oppiminen kehitetään tiiviissä yhteydessä tutkimukseen
2) Korkea laatu	<ul style="list-style-type: none"> Kilpailukykyisten osaamisverkostojen hyödyntäminen
3) Monialaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Koulutuksen palvelukokonaisuuden selkiyttäminen

Vaasan yliopistossa elinikäisen oppimisen edistäminen koskee sekä tutkintoihin johtavaa koulutusta että avoimen yliopiston opetusta ja täydennyskoulutusta.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Uuden tutkintorakenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> Työelämälähtöisten maisteriohjelmien kehittäminen Opintopolkujen kehittäminen amk-tutkinnon suorittaneille
2) Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja hyväksilukeminen tutkinnoissa	<ul style="list-style-type: none"> Tutkintojen ja opintokokonaisuuksien osaamistavoitteet määritellään tiedekunnissa Työelämävalmiudet tuodaan osaksi tutkintokoulutusta Tiedekunnat ja Levón-instituutti etsivät yhteistyössä keinoja täydennyskoulutuksen hyväksilukemiseksi osaksi perustutkintoa
3) Avoimen väylän kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Tiedeekuntien opetussuunnitelmissa mukana suunnitelma avoimen yliopiston opetus-tarjonnasta
4) Mahdollisuus osallistua perusopetukseen	<ul style="list-style-type: none"> Avoimen väylän ja amk-tutkinnon pohjalta opiskeleville luodaan mahdollisuus osallistua yliopiston normaaliopetukseen
5) Avoimen yliopiston ja vapaan sivistystyön yhteistyön kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Avointa yliopisto-opetusta tarjotaan vapaan sivistystyön oppilaitosverkoston kautta
6) Täydennyskoulutus on osa yliopiston kokonaisstrategiaa	<ul style="list-style-type: none"> Täydennyskoulutusta varten luodaan verkkoon tietopankki, jota ylläpitävät Levón-instituutti ja tiedekunnat yhdessä

Åbo Akademi näkee elinikäisen oppimisen toimintana joka edistää aktiivista kansalaisuutta, monikulttuurista dialogia, tasa-arvoa sekä yksilön itsensä toteuttamista.

Tavoitteet	Toimenpiteet
1) Kehittää jatkuvasti keinoja millä tunnistaa aikuiskoulutuksen tarpeet yhteiskunnassa	<ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen vuorovaikutus elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kanssa
2) Kehittää aikuisille sopivia opiskelumuotoja	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistetaan ja tunnustetaan aikaisempi koulutus ja osaaminen, kehitetään työssä oppimista Huomioidaan työelämässä olevien opiskelijoiden tarpeet
3) Edistää aikuiskoulutuksen pitkäaikaista suunnittelua	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan avoimen yliopiston kolmen vuoden suunnitelmaa

3.2 Yliopistojen arvot ja toimintaperiaatteet sekä elinikäisen oppimisen tukipalvelut

Elinikäisen oppimisen toteuttamiseen liittyvät periaatteet noudattavat yliopistoissa niiden yleisestikin tunnustamia ja toimintaa ohjaavia periaatteita ja arvoja. Seuraavassa on koottuna eri yliopistojen strategioissaan mainitsevat arvot ja toimintaperiaatteet.

Taulukko 2:

Yliopistojen arvot ja toimintaperiaatteet

Helsingin kauppakorkeakoulu	Laatu, kannustaminen, monimuotoisuus, yhteisöllisyys ja demokratia, kansallinen ja kansainvälinen vastuu
Helsingin yliopisto	Tieto, totuus, sivistys, kriittisyys, autonomia, hyvinvointi, luovuus
Joensuun yliopisto	Riippumaton ja kriittinen ajattelu
Jyväskylän yliopisto	Koulutuksellinen tasa-arvo, kansainvälisyys
Kuopion yliopisto	Yhdenvertaisuus
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Joustavuus, tasa-arvoisuus
Oulun yliopisto	Avoimuus, joustavuus
Sibelius-Akatemia	Koulutuksellinen tasa-arvo
Svenska handelshögskolan	Kestävä kehitys, sosiaalinen vastuu
Taideteollinen korkeakoulu	Monialaisuus, innovatiivisuus
Tampereen teknillinen yo	Kansainvälisyys, luotettavuus
Teknillinen korkeakoulu	Kansainvälisyys, innovatiivisuus
Turun kauppakorkeakoulu	Kansainvälisyys, laaja-alaisuus, pätevyys, palkitsevyys, innovatiivisuus, yhteisöllisyys
Turun yliopisto	Eettisyys, kriittisyys, luovuus, yhteisöllisyys
Vaasan yliopisto	Yksilön edistyminen, yhteisöllisyys, yhteiskunnan menestys.
Åbo Akademi	Laatu, tasa-arvo, sivistys, luovuus, kestävä kehitys, hyvinvointi

Yliopistojen toimintaperiaatteissa korostuvat koulutuksen tasa-arvoisuus ja laadukkaan opetuksen tarjoaminen yksilön kaikkiin elämänvaiheisiin. Lisäksi aikuiskoulutuksen toteuttamisperiaatteissa korostuvat tutkimusperusteisuus ja yliopistollisuus. Elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia kehitetään asiakaslähtöisesti, kuten esimerkiksi Helsingin yliopiston strategiassa todetaan. Erityisesti aikuiskoulutuksen asiakkaat vaativat koulutukselta joustavuutta ja kustannustehokkuutta.

Asiakassuhteiden ylläpito tarkoittaa yliopistoissa muun muassa asiakaspalautteen keräämistä, kustannustehokkaita palveluita sekä aikuisopiskeluun soveltuvia opiskelumuotoja. Tavoitteena on, että yliopistojen asiakaskunta tuntee hyvin elinikäisen oppimisen eri mahdollisuudet eri yliopistoissa. Nämä eri mahdollisuudet ja polut on havainnollistettu visuaalisesti Helsingin, Kuopion ja Vaasan yliopistojen sekä Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategiapapereissa. Yliopistojen strategiat sisälsivät seuraavia yliopistoille yhteisiä teemoja, joihin asiakaspalvelussa panostetaan:

- moniulotteiset koulutusmuotojen yhdistelmät
- monimuoto- ja verkko-opetus
- toimivat neuvonta-, ohjaus- ja tukiprosessit
- työn ja opiskelun yhdistäminen
- asiakasryhmäkohtainen markkinointi, asiakas- ja sidosryhmäkyselyt.

Aikuiskoulutusta järjestävät organisaatiot osallistavat asiakkaitaan palvelujen suunnitteluun myös alueellisella hanketoiminnallaan.

3.3 Elinikäisen oppimisen organisointi yliopistoissa

Useimmissa strategioissa mainitaan että yliopistolla on kokonaisvastuu elinikäisestä oppimisesta. Esim. Helsingin yliopisto mainitsee strategiassaan että se vastaa elinikäisen oppimisen edellytyksistä kaikilla niillä tieteenaloilla, joilla se antaa perustutkinto-opetusta.

3.3.1 Koordinointi ja ohjaus yliopistoissa

Elinikäisen oppimisen toteutumista ohjataan yliopistoissa tulossopimusmenettelyn avulla. Joissakin yliopistoissa elinikäisen oppimisen kokonaisuutta edistetään myös yliopiston yksiköiden välillä käyttämällä yksiköiden välistä tavoitesopimus- ja yhteistyösopimusmenettelyä.

Elinikäisen oppimisen kokonaisuutta pyritään yliopistoissa parantamaan kehittämällä koordinaatiota ja sisäistä työnjakoa. Näin voidaan parantaa koulutuksen tarjontaa sekä välttyä päällekkäisyyksiltä. Esim. Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategian mukaan ollaan perustamassa opetuksen ohjaus- ja kehittämissuunnitelmaa, jonka tehtävänä on koordinoita, seurata ja kehittää elinikäisen oppimisen toteutumista, levittää hyviä käytäntöjä sekä tehdä kehitysehdotuksia. Toisaalta esim. Jyväskylän ja Turun yliopistoissa toimivat jo opetusneuvostot, Turussa myös toimii opetusneuvoston alaisuudessa aikuiskoulutuksen jaosto ja Teknillisellä korkeakoululla on aikuiskoulutustoimikunta, jotka seuraavat yliopiston tasolla elinikäistä oppimista ja strategioiden toteuttamista sekä koordinoivat aikuiskoulutusta.

3.3.2 Tiedekunnat

Yliopistojen perusopetuksen ja tieteellisen jatkokoulutuksen toteuttamisesta vastaavat tiedekunnat. Aikuiskoulutukseen nähden vastuu on usein jaettu, jolloin tiedekunnilla on sisällöllinen vastuu sekä usein myös tuottajarooli ja aikuiskoulutukseen erikoistuneet erillislaitokset vastaavat koordinoinnista, organisoinnista ja kehittämisestä.

3.3.3 Yliopistojen aikuiskoulutukseen erikoistuneet yksiköt

Aikuiskoulutukseen erikoistuneet erillislaitokset hoitavat tavallisimmin sekä avoimen yliopiston että täydennyskoulutuksen koordinointia, palveluja ja kehittämistoimintaa. Joissakin yliopistoissa avoimen yliopiston ja täydennyskoulutuksen palvelut ovat eri yksiköissä, ja muutamissa yliopistoissa työnjakoa on viety vielä pidemmälle, jolloin yksikkö on vastuussa vain yhdestä tai muutamasta ohjelmasta (esim. MBA, JOKO).

Yhteistä näiden yksiköiden toiminnassa on niissä suoritettavat yhteistyö- ja kehittämistehtävät sekä tiivis yhteistyö tiedekuntien kanssa. Turun yliopisto mainitsee että täydennyskoulutuskeskus toimii elinikäisen oppimisen asiantuntijaorganisaationa tuottamalla ja kehittämällä koulutuspalveluja sekä ylläpitämällä ja uudistamalla alan erikoisosaamista ja tietopohjaa.

Aikuiskoulutusyksiköillä on tavallisesti myös muita ns. kolmanteen tehtävään liittyviä tehtäviä. Esimerkkinä voi mainita Oulun yliopiston Koulutus- ja Tutkimuspalvelut, joka hoitaa alueellisen organisoitumisen oppimiskeskusverkoston kautta (=yliopiston alueyksiköt ja muut alueelliset yhteistyökumppanit). Sama yksikkö vastaa myös lukio- ja peruskoulu yhteistyön koordinoinnista sekä ikäihmisten yliopistosta. Oulun yliopisto mainitseekin strategiassaan ”jotta muita elinikäisen oppimisen palveluja (=aikuiskoulutusta) voidaan toteuttaa tehokkaasti ja ammattimaisesti, tarvitaan keskitettyä koordinointia ja organisointia, jota hoitaa Koulutus- ja Tutkimuspalvelut”.

Vaikka elinikäisen oppimisen palvelut kattavat kaikki opintoasteet, keskityttiin analyysissä tarkastelemaan millaisiin yksiköihin aikuiskoulutus on eri yliopistoissa keskitetty. Strategioiden mukaan avointa yliopisto-opetusta harjoitetaan kaikissa analyysin kohteena olevissa yliopistoissa. Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa avointa yliopisto-opetusta organisoivat erilliset laitokset ja muutamissa yliopistoissa se hoidetaan opintotoimistojen kautta. Enemmistöllä yliopistoista on organisaatiossaan aikuiskoulutuksesta pääasiallisesti vastaava erillinen täydennyskoulutusyksikkö. Hanketoiminta elinikäisen oppimisen edistäjänä mainitaan suoraan viiden yliopiston strategioissa. Muutamassa yliopistossa puolestaan aikuiskoulutustoiminta on pääasiallisesti tiedekuntien vastuulla. Alumnitoimintaa osana aikuiskoulutusta korostavat strategioissaan erityisesti teknilliset korkeakoulut sekä kauppakorkeakoulut.

3.4 Toimintaympäristön muutokset

Yliopistojen aikuiskoulutustoiminta ei ole mahdollista ilman toimintaympäristöön reagoitua. Yliopistot toimivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Seuraavassa on poimittu yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioista ne toimintaympäristön alueet, joita eri yliopistot erityisesti huomioivat toimintansa suunnittelussa. On kuitenkin huomioitava, että vaikka yliopistot eivät suoraan mainitse strategioissaan tiettyä toimintaympäristön aluetta, se ei tarkoita ettei se huomioisi esimerkiksi väestörakenteen muutoksia toiminnassaan.

Taulukko 3:

Toimintaympäristön muutokset / yliopistot

Kansainvälinen kehitys, koulutusmarkkinoiden kansainvälistyminen	Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu
Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kehitys	Helsingin yliopisto, Joensuun yliopisto, Kuopion yliopisto, Svenska handelshögskolan, Vaasan yliopisto
Ennakointitiedon hyödyntäminen	Helsingin yliopisto
Väestörakenteen muutos	Turun yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Joensuun yliopisto, Kuopion yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu, Oulun yliopisto
Koulutustason nousun vaikutukset työelämään, työelämän kehittyminen	Turun yliopisto, Åbo Akademi, Taideteollinen korkeakoulu
Yrittäjyyden kehittyminen yhteiskunnassa	Helsingin kauppakorkeakoulu, Taideteollinen korkeakoulu
Teknologinen kehitys yhteiskunnassa	Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Teknillinen korkeakoulu, Tampereen teknillinen yliopisto
Aikuiskoulutus kentällä tapahtuvat muutokset ja alueelle tulevat uudet toimijat	Sibelius-Akatemia

3.5 Yliopistojen sisäiset yhteistyömuodot sekä verkostoituminen

Toimiva ja asiakaslähtöinen aikuiskoulutus edellyttää joustavaa yhteistyötä aikuiskoulutusta tarjoavien yksiköiden ja tiedekuntien välillä. Kaikki yliopistot mainitsevatkin strategioissaan tiedekuntayhteistyön olevan elinikäisen oppimisen palvelujen laadun tausta. Tiedekunta- ja laitosyhteistyön lisäksi yliopistot panostavat alue- ja oppilaitosyhteistyöhön. Erityisesti toiminta-alueensa ammattikorkeakouluja yliopistot pitävät tärkeinä yhteistyökumppaneina. Asiantuntijaverkostot ja sidosryhmät puolestaan nähdään tärkeiksi kumppaneiksi elinikäisen oppimisen palvelujen tuottamisessa sekä näiden palvelujen tunnettuuden kehittämisessä.

3.6 Henkilöstön kehittäminen ja johtaminen elinikäisessä oppimisessä

Osaava henkilöstö on yliopistoille välttämätön voimavara laadukkaaseen tutkimukseen ja opetuksen varmistamiseksi. Esimerkiksi Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategiaan kuuluu koko henkilöstön valmentaminen elinikäisen oppimisen ja koulutuksen toimintamalliin. Yliopistot kannustavat henkilöstöään ylläpitämään ja kehittämään omaa ammattitaitoaan eli toteuttamaan elinikäisen oppimisen periaatetta myös henkilökohtaisessa elämässään. Kuopion yliopistossa on käytössä henkilöstön koulutussuunnitelmat kehityskeskustelujen/tulosneuvotteluiden yhteydessä. Åbo Akademi puolestaan palkitsee tiedekuntia niiden panostuksesta aikuiskoulutukseen ja luo rakenteita jotka motivoivat opettajien sitoutumista tälle alueelle. Yhteistä kaikille tarkastelun kohteena oleville yliopistoille on strategioissa mainittu aktiivinen henkilöstöpolitiikka, jolla turvataan yliopistojen kilpailukyky koulutusmarkkinoilla.

Johtamiseen viitataan yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioissa yleensä vain henkilöstökoulutuksen osalta. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa henkilöstökoulutuksen tärkeitä painopistealueita ovat johtaminen ja esimiestyö. Vaasan yliopisto mainitsee kuitenkin strategiassaan, että elinikäisen oppimisen edistäminen huomioidaan koulutuksen johtamisessa. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu peräänkuuluttaa elinikäisen oppimisen kokonaisvaltaista johtamista ja yhteisiä pelisääntöjä – johtamisjärjestelmän kehittäminen onkin yksi korkeakoulun strategisista kehittämistoimenpiteistä. Turun yliopisto mainitsee toiminta- ja taloussuunnitelmassaan henkilöjohtamisen ja esimiesjärjestelmän kehittämisen kriittiseksi menestystekijäksi.

4 Yhteenveto elinikäisen oppimisen strategioista

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategiat sisältävät monia kehittämiskohteita, jotka ovat kaikille yliopistoille yhteisiä. Kehittämiskohteet ja toimenpiteet on ilmaistu hyvin monin eri tavoin, mutta pääajatus on kuitenkin sama. Strategioista esiin nousevat pääasialliset kehittämistavoitteet kohdistuvat yliopistoissa seuraaviin alueisiin.

1) Palvelujen kehittäminen

- Yhteiskunnan ja työelämän koulutustarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen
- Koulutuksen palvelukokonaisuuden selkiyttäminen, asiakkuuksien hallinta elinikäisen oppimisen prosessissa, näkyvyys
- Opetuksen kehittäminen sekä oppimisen ja opiskeluedellytysten edistäminen, uudet opiskelumuodot

2) Yhteistyö ja verkostoituminen

- Yliopistojen sisäisen yhteistyön vahvistaminen
- Alueellisen yhteistyön vahvistaminen, yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa
- Asiantuntijaverkostojen tehokas hyödyntäminen

3) Kansainvälisyys

- Kansainvälisen toiminnan lisääminen

4) Laadukkuus

- Elinikäisen oppimisen strategian toteuttamisen toiminnallisten edellytysten ja laadun varmistaminen
- Tutkimusperustaisuus: Tieteeseen perustuva opetus

Useat yliopistot viittaavat strategioissaan myös Bologna-prosessiin liittyvään tutkintorakenteen uudistamiseen, mikä koetaan kehittämishaasteeksi yliopistoissa. Työelämälähtöisen ja yliopistollisen aikuiskoulutuksen tarjoaminen mielletään tärkeäksi yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muodoksi. Yliopistot pyrkivät siihen, että elinikäisen oppimisen strategiat noudattavat yliopistojen kokonaisstrategioiden linjaa. Analysoiduista asiakirjoista yhdeksi keskeisimmistä strategisista kehittämiskohteista nousi kysymys yliopistojen sisäisestä työnjaosta, jonka toimivuus vaihtelee yliopistoittain. Uusien innovatiivisten koulutusväylien kehittäminen sekä henkilöstön kehittyminen – erityisesti opettajien pedagogisen osaamisen varmistaminen – takaavat laadukkaat oppimispalvelut yliopistoissa. Rakenteellisella kehittämisellä, kuten yliopistojen yhteisiä yksiköjä perustamalla taas pyritään kustannustehokkuuteen. Yliopistojen oppimispalvelujen (perus- ja jatkotutkinnot, täydennyskoulutus, avoin yliopisto-opetus ja kouluyhteistyö) tulisi näkyä jatkumona, joka on asiakkaan kannalta näkyvää ja joustavaa. Yliopistollisuuden takaaminen aikuiskoulutuksessa on jokaisen yliopiston tahtotila.

5 Aikuiskoulutuksen asema yliopistokokonaisuudessa

Edellä esitetty strategioiden sisällönanalyysi taustoitti elinikäisen oppimisen organisoinnin, tehtävien, tavoitteiden, periaatteiden ja arvojen esiintymistä yliopistojen strategioissa sekä sitä, miten yliopistot huomioivat elinikäisen oppimisen toiminnassaan.

Keskeisenä kehittämisalueena yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioissa nähdään koulutusjatkumon mahdollistaminen sekä siihen liittyen yliopistojen mahdollisuudet vastata erilaisten ja eri elämänvaiheissa olevien opiskelijoiden tarpeisiin. Yliopistojen tuottamien oppimispalvelujen on tulevaisuudessa yhä paremmin linkityttävä toisiinsa ja niiden tulee toimia yksilön kannalta tarkasteltuna osana elinikäisen oppimisen jatkumoa. Työelämän muutoksista johtuen yliopistotutkintojen antama osaaminen ei ole elinikäinen, vaan vaatii jatkuvaa päivittämistä. Tämä asettaa odotuksia sekä tutkintojen sisällölle että niiden päivittämismahdollisuuksille. Perustutkinnon on luotava kestävä pohja akateemisen asiantuntijan elinikäiselle oppimiselle sekä kytkeydyttävä niin jatko-opintoihin kuin alan täydennyskoulutukseenkin.

Tutkimusperustaisuus, yliopistollisuus ja jatkuva laadun varmistus ovat aikuiskoulutuksen keskeiset periaatteet. Toiminnan kansainvälisyys on tärkeä näkökulma myös aikuiskoulutuksen koulutus- ja kehitystehtäviä ajatellen. Muita strategioissa esiin nostettuja näkökulmia ovat lähinnä yliopistojen palvelujen kehittäminen vastauksena yhteiskunnan muutoksiin. Näitä asioita edistetään mm. seuraavasti:

- Osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi yliopistot kehittävät reaktiokykyään työelämän muutoksiin.
- Vastauksena opiskelijaprofilin moninaistumiseen yliopistot mahdollistavat koulutusjatkumon on sekä vastaavat erilaisten opiskelijoiden sekä eri elämänvaiheissa opiskelun tarpeisiin.
- Sosiaalisen pääoman vahvistamiseksi yliopistot edistävät alueellista ja kansainvälistä verkostoitumista sekä yhteistyötä työelämän kanssa.

5.1 Yliopistojen profiloituminen

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioissa on nostettu esille kansainvälisyyden tärkeys, yliopistojen alueellinen tehtävä, avoimen yliopisto-opetuksen mahdollisuudet, täydennyskoulutus työelämän kehittäjänä sekä yliopistojen kehittämistehtävä. Tämän lisäksi yliopistot profiloituvat aikuiskoulutuksessa omien sisällöllisten painopistealueidensa mukaan, esimerkiksi tekniikka, taide, talous- ja liiketoiminta. Monitieteisten yliopistojen joukossa esim. Joensuun yliopisto on määrittänyt omat sisällölliset painopiste-alueensa (Venäjä-yhteistyö sekä lähi- ja raja-alueiden yhteiskuntakehitys ja kulttuurien vuorovaikutus), kun taas Helsingin yliopisto mainitsee että se vastaa elinikäisen oppimisen edellytyksistä kaikilla niillä tieteenaloilla, joilla se antaa perustutkinto-opetusta. Muutamat yliopistot haluavat lisäksi vahvistaa tiennäyttäjän asemaansa elinikäisen oppimisen mahdollistajana ja aikuiskouluttajana.

5.2. Aikuiskoulutus osana elinikäisen oppimisen kokonaisuutta

Elinikäisestä oppimisesta on yhä enemmän tullut osa koko yliopiston toimintaympäristöä. Yliopistojen elinikäiseen opiskeluun kuuluvat strategioiden mukaan 1) päätoiminen tutkintotavoitteinen peruskoulutus, 2) osa-aikainen tutkintotavoitteinen peruskoulutus, 3) tieteellinen jatkokoulutus, 4) avoin yliopisto-opetus (ml ikäihmisten yliopisto), 5) täydennyskoulutus (ml erikoistumisopinnot) sekä 6) lukio- ja peruskoulu-yhteistyö.

Strategioissaan yliopistot edistävät elinikäisen oppimisen kokonaisuutta kehittämällä aikuiskoulutustaan siten, että se voi olla osana sekä perusopetusta että tieteellistä jatko-opetusta. Samalla eri opiskelumuodoista kehitetään koulutusjatkumoa, joilla yliopistot voivat vastata eri-ikäisten ja eri elämänvaiheissa olevien opiskelijoiden tarpeisiin.

Työelämän kehitykseen yliopistot reagoivat ennen kaikkea aikuiskoulutuksensa kautta, joka opiskelumuotona mahdollistaa joustavan ja nopean reagoinnin erilaisiin koulutustarpeisiin. Työelämän kehittämiseen liittyvät läheisesti yliopistojen suunnittelemat ns. työelämän maisteriohjelmat sekä teollisuustohtori- ja työelämätohtori-ohjelmat.

Aikuiskoulutuksen yhteys yliopistojen perusopetukseen näkyy myös siinä, että aikuiskoulutuksen sisältöjä ja opetusmenetelmiä siirtyy peruskoulutukseen. Aikuiskoulutukseen erikoistuneet yksiköt tuottavat työelämän uusia tarpeita vastaavia koulutussisältöjä. Viime vuosina menetelmäkehityksen painopiste on ollut varsinkin verkko-opetuksen kehittämisessä. Näin esim. Sibelius-Akatemia mainitsee strategiassaan: ”Sisällöllisesti aikuiskoulutuksessa on tehty perusteellista kehitystyötä, jonka tuloksia on siirtynyt paljon perusopetuksen puolelle. Verkko-opetusta on kehitetty aktiivisesti.”

Työelämän kehitykseen yliopistot reagoivat ennen kaikkea aikuiskoulutuksensa kautta, joka opiskelumuotona mahdollistaa joustavan ja nopean reagoinnin erilaisiin koulutustarpeisiin. Työelämän kehittämiseen liittyvät läheisesti yliopistojen suunnittelemat ns. työelämän maisteriohjelmat sekä teollisuustohtori- ja työelämätohtori-ohjelmat.

Myös opiskelijaprofiilien ja opiskelijastatusten selkiyttäminen on strategioissa nostettu kehittämisen kohteiksi. Yliopistot valmistautuvat vastaanottamaan erityyppisiä opiskelijoita kansainvälistämällä opetusta, kehittämällä opetusmenetelmiä sekä lisäämällä ohjaus- ja tiedotustoimintaa.

Useat yliopistot haluavat kehittää aikuisten osa-aikaisen opiskelun mahdollisuuksia erityisesti avoimessa yliopisto-opetuksessa. Toisaalta esimerkiksi Joensuun yliopisto mainitsee strategiassaan, että myös perusopetuksessa tiedekunnat selvittävät osa-aikaisesti opiskelevien (läsnä olevien ja todella opiskelevien) opiskelijoiden määrän ja suunnittelevat tarvittaessa toimenpiteitä osa-aikaisen opiskelun helpottamiseksi.

5.3. Yliopisto kehittää innovatiivisia koulutusväyliä

Yliopistollinen aikuiskoulutus on strategioissa nähty paitsi integroituna osana yliopiston opetustehtävää, myös tärkeänä osana alueellista innovaatiotoimintaa. Perusteluna tälle voi nähdä että korkeatasoisen peruskoulutuksen lisäksi uusien ja yllättävien yhdistelmien löytäminen ja niiden tuotantoon saattaminen edellyttää usein peruskoulutuksessa opittua laajempaa ja uudempaa osaamista. Haasteellisenä voi pitää uusien koulutussisältöjen yliopistollisuuden ja siten laadun takaaminen. Opintomuotojen kehittämisessä tuli strategioissa esille useita ehdotuksia:

1. Avoin yliopisto laaja-alaisena opintojärjestelmänä.

Avoin yliopisto kehittää tiedekuntien kanssa työikäisille mahdollisuuksia suorittaa henkilökohtaisten ja alueiden tarpeisiin perustuvia alempaan kandidaatin tutkintoon johtavia opintoja. Tätä tukee yliopistojen kolmivuotiskausittain tarkistettava kokonaissuunnitelma avoimen yliopistokoulutuksen tarjonnasta ja sen käytöstä opiskelijavalinnassa. Tarjonnan ja kysynnän suuntautumisen ongelmat ja haasteet on todettu myös muun muassa Opetusministeriön palautteissa yliopistoille, koulutuspoliittisessa selonteossa sekä Euroopan Unionin komission *It is never too late to learn* -linjauksissa. Ikäihmisten yliopiston kehittäminen on lisäksi nähty yhtenä strategisena kehittämisalueena.

2. Täydennyskoulutus ja täydennyskoulutuksena järjestettävät erikoistumisopinnot.

Akateemisen koulutuksen suorittaneiden osaamisen päivittämismahdollisuuksien parantaminen täydennyskoulutuksen avulla kuuluu yliopistojen elinikäisen oppimisen vastuulla olevaan koulutustehtävään. Erikoistumisopintojen selkiyttäminen ja kehittäminen nähdään usean yliopiston strategiassa hyvänä esimerkkinä aikuiskoulutuksen ja perusopetuksen nivoutumisesta saumattomasti toisiinsa. Maisteritutkinnon jälkeisinä erikoistumisopintoina järjestettävää täydennyskoulutusta halutaan kehittää niin, että usealle koulutusosalalle muodostuisi näin luonnollinen koulutusjatkumo.

Useassa yliopistossa pyritään aikaisempaa laajempaan vastaavuuksien määrittelyyn ja opintopisteytyksiin siten, että täydennyskoulutus olisi hyödynnettävissä myös yliopiston tutkinnoissa. Jatkuvuuden ja suunnittelun helpottamiseksi jotkut yliopistot ehdottavat myös avoimen yliopiston ja täydennyskoulutuksen yhteisiä kolmivuotissuunnitelmia.

Kansainvälistymisen keinoiksi puolestaan nähdään projektien kautta tapahtuva kehittämis- ja yhteistyö sekä englanninkielisen opetuksen tarjonnan ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien täydennyskoulutuksen lisääminen.

3. Maisteriohjelmat ja tieteellinen jatko-opiskelu.

Maisteriohjelmiä kehitetään monitieteellisinä ja usein myös kansainvälisinä vastauksena työelämän nopeisiin muutoksiin. Esimerkkinä voi mainita, että Lappeenrannan teknillinen yliopisto suunnittelee jokaiseen tiedekuntaan vähintään yhtä maisteriohjelmaa, joka on suunnattu osa-aikaisille eli työssä käyville opiskelijoille. Muutamat yliopistot mainitsevat kehittävänsä ja tukevansa työssä olevien tieteellistä jatko-opiskelua.

4. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja työssä oppiminen.

Kehittämiskohteinaan useat yliopistot mainitsevat aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen. Muutamassa yliopistossa myös akateeminen oppisopimuskoulutus on nostettu näiden rinnalle kehittämisen kohteeksi. Näihin kehittämissuunnitelmiin liittyen esim. Turun yliopistoilla on yhteinen projekti, jossa kehitetään aikaisemmin opitun tunnustamista ja tunnustamista ja johon on myös liitetty akateemisen työssä oppimisen menetelmien kehittäminen.

5.4 Aikuiskoulutuksen rahoitusmallin kehittäminen

Kansainvälisessä koulutuspolitiikassa valtion roolin vahvistamista aikuiskoulutuksessa on painotettu useissa tutkimuksissa ja raporteissa (vrt kohta 2.5). Tähän liittyen Oulun yliopisto mainitsee strategiassaan että aikuiskoulutuksen rahoitusmallia olisi kehitettävä vastaamaan eurooppalaisen elinikäisen oppimisen periaatteita.

Suomessa yliopistollisen aikuiskoulutuksen rahoitusosuus on n 15,9 miljoonaa euroa, jolloin sen osuus koko aikuiskoulutuksen rahoituksesta on n. 2,6 % (Opetusministeriön hallinnonalalla valtion talousarvio 2007). Tämä meno-osuus jakautuu avoimeen yliopisto-opetukseen (81 %), täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen (3 %) ja täydennyskoulutuksen tuotekehitysyhteistyön tukeen (16 %).

Parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmä (2002) piti tärkeänä yliopistojen täydennyskoulutuksen toimintaedellytysten parantamista ja laadun kehittämistä. Työryhmän mukaan yliopistollisen täydennyskoulutuksen tehtävänä on vastata akateemisesti koulutetun väestön osaamisen jatkuviin kehittämistarpeisiin. 2000-luvun alkupuolella valtion budjettiin sisällytettiin uudestaan täydennyskoulutuksen hintojen alentamisen mahdollisuudet sekä tuotekehitystyö uutena rahoitusmuotona. Täydennyskoulutuksen rahoitusta koskeva kysymys nostetaan esille myös Opetusministeriön Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän (2005) raportissa.

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen aseman vahvistaminen ja korkeakoulutettujen täydennyskoulutusmahdollisuuksien laajentaminen on nostettu esille painopistealueeksi Opetusministeriön *Koulutus ja tutkimus (2007–2012) -kehittämisohjelma* -luonnoksessa.

Myös yliopistot ovat strategioissaan ottaneet esille aikuiskoulutuksen rahoitusmahdollisuuksiin liittyviä huolia. Erityisesti niillä yhteiskunnan aloilla ja sektoreilla joilla ei ole maksukykyä, yliopiston tulee huolehtia että aikuisopiskelijat saavat elinikäisen oppimisen palveluja. Näin esimerkiksi Sibelius-Akatemia mainitsee strategiassaan että koulutuksellinen tasa-arvo edellyttää, että kaikille turvataan mahdollisuus täydennyskouluttautumiseen. Tällöin mm taidealoille tulisi luoda hintasubventiojärjestelmä, joka perustuu matalaan omakustannusvastuuseen, valtion korvatesa tämän ylittävät kulut. Samanlaisia perusteluita esiintyy myös Åbo Akademin strategiassa jossa täydennyskoulutuksen hinnanalennukseen käytettävät resurssit ovat tarpeen laajan koulutustehtävän suorittamiseksi.

Yliopistojen strategioissa painotetaan myös huolehtimista resurssien jaosta siten, että ne tahot jotka hoitavat elinikäisen oppimisen tehtäviä saavat myös toimintaansa resursseja. Helsingin yliopiston tuki aikuiskoulutuksyksiköillensä mahdollistaa niiden yhteistyön tiedekuntien kanssa ja tukee tiedekuntien edellytyksiä toteuttaa perustehtäviään erityisesti yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen osalta. Teknillinen korkeakoulu kehittää aikuiskoulutusta hoitavien yksiköiden keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa sekä määrittelee toimijakohtaisesti aikuiskoulutuksen taloudelliset lähtökohdat ottaen huomioon yliopistojen kolmannen tehtävän ja muut Opetusministeriön asettamat velvoitteet.

5.5 Rakenteellisen kehityksen päälinjaukset strategioiden perusteella

Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioiden laadinta on ajoittunut pääasiallisesti vuosiin 2005–2006, jolloin ne luonnollisesti vastasivat niihin haasteisiin jotka tuolloin olivat yliopistojen tiedossa. Tämän jälkeen on kuitenkin noussut esiin uusia haasteita, joista merkittävin on yliopistojen oikeushenkilöuudistus. Seuravassa on käsitelty rakenteelliseen kehitykseen liittyvät maininnat nimenomaan strategioissa esiin nostettujen linjausten mukaisesti.

Yliopistollisen aikuiskoulutustehtävän menestyksenkäs hoitaminen edellyttää yliopistojen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Hyvän yhteistyön perustaksi ei välttämättä tarvita organisaatiomallien muutoksia, vaan kuten strategioissa esille tulleissa esimerkeissä kuvataan, yhteistyötä voi joustavasti hoitaa myös erilaisten sopimuskäytäntöjen kautta. Pääasiallisesti yliopistot tekevät ratkaisunsa organisaatorakenteista elinikäisen oppimisen strategiansa, aikuiskoulutustehtäviensä ja toimintaperiaatteidensa mukaisesti. Elinikäisen oppimisen strategioissaan yliopistot mainitsevat myös että yhteistyötä kehitetään aluestrategioissa esitetyllä tavalla.

Täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopiston toiminnallista kehittämistä erityisesti rakenteita uudistamalla ja yksikkökokoja suurentamalla on pidetty tärkeänä osa-alueena yliopistojen rakenteellista kehittämistä suunniteltaessa. Yliopistot ovat käynnistäneet kehittämishankkeita, joiden tarkoituksena on elinikäisen oppimisen kokonaisuuden laadun, tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Hankkeet kattavat sekä rakenteellisen kehittämisen että tuottavuuden näkökulmat. Konkreettisesti kysymys on yliopistojen työnjaosta ja yhteistyöstä. On tärkeätä, että erilaisten hankkeiden tuloksena yksittäiset yliopistot ja yliopistojen ryhmittymät (joihin

osallistuvat joissakin tapauksissa myös ammattikorkeakoulut) voivat tehdä itsenäiset ratkaisunsa toimintaympäristöön ja palvelutarjontaan soveltuvista rakenteellisista ja toiminnallisista järjestelyistä. Yliopistojen ja muiden oppilaitosten yhteistyötä kuitenkin määrittää täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopiston tiivis yhteys yliopistolliseen tutkimukseen.

Esimerkkeinä voi mainita seuraavat rakenteelliseen kehitykseen liittyvät projektit:

- **IADEn.** Taideteollisen korkeakoulun aikuis- ja täydennyskoulutuksen strateginen ja rakenteellinen kehittäminen on tammikuussa 2007 johtanut tilanteeseen jossa Taideteollinen korkeakoulu ja Teatterikorkeakoulu ovat perustaneet Suomen taideyliopistojen yhteisen koulutus- ja kehittämissinstituutin, IADEn.
- **Turku-konsortio.** Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulun konsortion valmistelut ovat alkaneet. Aikuiskoulutuksen ja niihin kytkeytyvien aluehankkeiden yhteistyötä kehitellään projektissa, johon myös Åbo Akademi ja Turun ammattikorkeakoulun aikuiskoulutusyksiköt osallistuvat.
- **Itä-Suomi.** Joensuun, Kuopion ja Lappeenrannan yliopistot selvittävät yhteistyömahdollisuuksia aikuiskoulutuksen alalla osana korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen ohjelmaa. Yliopistojen aikuiskoulutus- ja kehittämissyksiköiden yhteistyötä aletaan laajentaa välittömästi. Strategioissa tehtyjen linjausten mukaan tavoitteena on yhteisen yksikön muodostaminen vuoteen 2010 mennessä.

5.6 Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rakenteellisessa kehittämisessä yhteistyötä ja työnjakoa kehitetään lähinnä siten, että niiden antama aikuiskoulutus on toisiaan täydentävää. Yhteistyöllä tavoitellaan lähinnä työnjakoa elinikäisen oppimisen palvelujen tuotannossa ammattikorkeakoulujen kanssa duaalimallin pohjalta.

Åbo Akademi mainitsee strategiassaan kehittävänsä yhteistyötä ruotsinkielisten ammattikorkeakoulujen kanssa siten, että niiden aikuiskoulutuksesta muodostuisi yhteinen kokonaisuus. Åbo Akademi osallistuu myös turkulaisten yliopistojen ja Turun Ammattikorkeakoulun yhteiseen rakenteellisen kehittämisen projektiin.

Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa kehitetään myös perus- ja aikuiskoulutusyhteistyötä etenkin Etelä-Karjalan, Kymenlaakson että Etelä-Savon ammattikorkeakoulujen kanssa tehtyjen suunnitelmien ja yhteistyösopimusten pohjalta. Tämän yhteistyön puitteissa hyödynnetään alueyksiköiden paikallistuntemus koulutustarpeiden selvittämisessä. Omilla painopistealoillaan yliopisto tukee kunkin alueen koulutusjatkumoa.

5.7 Aikuiskoulutuksen kansainvälisyys ja -vienti

Mahdollisuudet kansainvälistymiseen koulutuksen viennin avulla ovat kehittyneet nyt analysoitujen strategioiden laatimisen jälkeen. Hallituksen esitys, jonka mukaan yliopistoille (ja ammattikorkeakouluille) sallitaan tutkintoon johtavan tilauskoulutuksen järjestäminen muille kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille on hyväksytty valtioneuvostossa 4.10.2007. Tilauskoulutusta voidaan järjestää ryhmälle ja sen tilaajana voi olla yksityis- tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2008.

Yliopistot kehittävät kansainvälisyyttä omissa organisaatioissaan mm. lisäämällä englanninkielistä koulutusta jonka kautta mahdollistetaan myös ulkomaalaisten opiskelijoiden ja maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksia. Aikaisemmin suoritettujen opintojen tunnustaminen sekä täydentävät erikoistumisopinnot, avoin yliopisto-opetus tai täydennyskoulutus nähdään erityisesti keinoina edistää maahanmuuttajien työllistymistä.

Yhtenä kansainvälistymisen lisäämisen mahdollisuutena mainitaan yliopistojen strategioissa englanninkielisen opetuksen tarjoaminen monimuoto- ja verkko-opetuksena. Esimerkiksi Joensuun yliopisto tarjoaa kansainvälisille markkinoille valikoituja koulutuspalveluja tieteenaloilla, jotka edistävät yliopiston profiloitumista.

Suomalaiset yliopistot ovat jo pitkään olleet yliopistollisen aikuiskoulutuksen eurooppalainen edelläkävijä. Hyvä esimerkki tästä on se, että Sibelius-Akatemian aloitteesta on täydennyskoulutus ollut jo vuodesta 1998 lähtien yhtenä teemana Euroopan konservatorioliiton kehittämishankkeissa. Sibelius-Akatemian täydennyskoulutusta on pidetty musiikillisen aikuiskoulutuksen edelläkävijänä ja mallina muille musiikki- korkeakouluille.

Yliopistollisen aikuiskoulutuksen kansainvälisyyttä edistetään tavallisimmin hanke- ja verkostoyhteistyössä. Vaikka kansainvälinen aikuiskoulutusyhteistyö mm. EU:n rahoittamissa hankkeissa on ollut vilkasta jo kauan, on varsinainen koulutuksen vienti uusi kansainvälistymisen mahdollisuus, johon yliopistot ovat melko varovasti strategioissaan tarttuneet. Aktiivisin tällä alueella on Helsingin kauppakorkeakoulu, joka katsoo että voidakseen aidosti palvella globaaleja yrityksiä, sen on myös pystyttävä tarjoamaan palvelujaan niillä markkina-alueilla joissa yritykset toimivat. Korkeakoulun nykyiset pääasialliset vientimarkkinat ovat Aasiassa. Svenska handelshögskolan puolestaan suunnittelee kansainvälistä yhteistyötä Stockholms handelshögskolanin kanssa. Tavoitteena on korkeakoulujen yhteisen koulutusyhtiön perustaminen.

Muutamit yliopistot ilmoittavat strategioissaan luovansa edellytyksiä täydennyskoulutuksen vientiin. Teknillisen korkeakoulun tavoitteena on tuotteistaa täydennyskoulutustaan pyrkien strategiin kumppanuuksiin parhaiden kansainvälisten toimijoiden kanssa ja siten osaamisen vientiin kansainvälisille markkinoille. Helsingin yliopisto kehittää kilpailukykyisiä, kansainvälisiä täydennyskoulutustuotteita, lisää kansainvälisten maisteriohjelmien määrää sekä lisää kansainvälistä innovaatio- ja kehittämistoimintaa, jolla luodaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle.

5.7.1. Aikuiskoulutuksen mallin kansainvälistyminen

Suomalaisilla yliopistoilla on monelta osin edelläkävijän asema kansainvälisessä aikuiskoulutuskentässä. Aktiivinen osallistuminen alan kansainväliseen kehitystoimintaan on jatkuvasti lisääntynyt. Suomalaiset yliopistot ovat viime vuosina toimineet satojen eurooppalaisten hankkeiden ja/tai niiden osana olleiden erityistä kehittäjävastuuta vaatineiden toteutusten vetäjinä. Muun muassa yliopistojen eurooppalaisen täydennyskoulutusjärjestön EUCENin toiminnassa suomalaisilla on vahva rooli. Tarjoutuvia mahdollisuuksia tulee lähivuosina hyödyntää luotaessa eurooppalaisia aikuiskoulutuskäytäntöjä. Vahva panos aikuiskoulutuksen kehitykseen EU:n piirissä tukee myös Suomen erityisasemaa ja intressejä osaamisen tiellä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

6 Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

1. Vahvistetaan elinikäisen oppimisen roolia osana yliopistojen perustehtäviä.

Sekä yliopistollisen täydennyskoulutuksen että avoimen yliopiston perusominaisuus on tiivis yhteys yliopistoliseen tutkimukseen ja niillä on erityisluonne tutkimukseen perustuvien elinikäisen oppimisen palvelujen tuottajana. Yliopistojen elinikäisen oppimisen strategioissa nostetaan yksiselitteisesti esille näiden koulutusmuotojen yhteenkuuluvuus yliopiston perustehtäviin.

2. Elinikäisen oppimisen kokonaisuutta kehitetään

Opetusministeriön Koulutus ja tutkimus (2007–2012) -kehittämisohjelma -luonnoksen linjauksissa aikuis-koulutuksen asemaa osana korkeakoulujen tehtävää vahvistetaan ja korkeakoulutettujen mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen laajennetaan. Yliopistollisessa aikuiskoulutuksessa tämä merkitsee:

- Avointa yliopisto-opetusta kehitetään laaja-alaisena opintojärjestelmänä. Yliopistot kehittävät työikäisten mahdollisuuksia suorittaa henkilökohtaisiin ja alueiden tarpeisiin perustuvia kandidaatin tutkintoon johtavia opintoja.
- Maisteritutkinnon jälkeistä täydennyskoulutusta kehitetään niin, että usealle koulutusosalalle muodostuisi luonnollinen koulutusjatkumo. Samalla myös maisteritutkinnon jälkeisen erikoistumisopintoina toteutettavan tieteellis-ammattillisen koulutuksen asemaa selkiytetään. Yliopistojen erikoistumisohjelmia ja muita täydennyskoulutusnimikkeitä tulisi kehittää niin, että eri koulutusaloille syntyä tarkoituksenmukaisia yliopistollisia koulutuskokonaisuuksia.
- Opetus- ja oppimismenetelmien kehittämisessä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käyttöä tehostetaan sekä selvitetään oppisopimustyyppisen koulutuksen käyttökelpoisuutta korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksessa.

3. Avoimena yliopisto-opetuksena ja täydennyskoulutuksena järjestettävän aikuiskoulutuksen rahoitus-pohjaa vahvistetaan.

Koulutuksellista tasa-arvoa kehitetään kohdentamalla aiempaa suurempi osuus aikuiskoulutusmenoista avoimen yliopisto-opetuksen ja täydennyskoulutuksen kehittämiseen. Myös osarahoituksen mahdollisuuksia koulutuksen toteutuksesta aiheutuvien kulujen kattamiseen voidaan kehittää.

4. Aikuisopiskelijan statusta selkiytetään

Väestön ikärakenteen muuttuessa osaamistaan päivittävien aikuisopiskelijoiden suhteellinen osuus yliopistojen opiskelijakunnasta kasvaa. Yliopistot varautuvat tulevaan tilanteeseen mm. kehittämällä malleja osaaika opiskelun mahdollistamiseen ja työn ohessa opiskeluun.

5. Henkilökunnan elinikäistä oppimista tuetaan

Useimmissa yliopistojen strategioissa painotetaan henkilöstön kehittymismahdollisuuksien edistämisen merkitystä. Henkilökunnan pätevyyden päivittämismahdollisuudet on keskeisesti nostettu esille mm. komission tiedonannossa *Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma. Oppiminen kannattaa aina.* (2007). Toimintasuunnitelmassa aikuiskouluttajiin katsotaan kuuluviksi opettajien ohella myös johtava ja ohjaava henkilöstö, tukihenkilöt ja hallintovirkailijat. Elinikäisen oppimisen edistäminen edellyttää myös yliopistoilta uusia toimintamalleja, joihin sisältyy usean henkilöstöryhmän yhteistyötä. *Koulutus ja tutkimus (2007–2012) -kehittämisohjelma* -luonnoksessa otetaan erityisesti esille aikuiskoulutuksen lisääntyvä opettajatarve, mm. maahanmuuttopoliittisten ratkaisujen seurauksena.

6. Aikuiskoulutuksen kansainvälistymistä edistetään

Yliopistot ovat elinikäisen oppimisen strategioissaan nostaneet esille aikuiskoulutuksen kansainvälistymisen, joka näkyy suomalaisen aikuiskoulutuksen mallin vientinä ja maisteriohjelmien kehittämisenä.

Yliopistojen tulevaisuuden haasteena on, miten toteuttaa 1.1.2008 voimaan tulevaksi esitetty mahdollisuus tilauskoulutukseen ja koulutusvientiin (ks. kohta 5.7). Yliopistot tulevat lisäämään yhteistyötään osaamisen viennin kehittämiseksi painopistealueillaan. Ne voivat hyödyntää täydennyskoulutuskeskustensa pitkäaikaista kokemusta ja hyviä käytänteitä maksullisen koulutuksen järjestämisestä. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto voi olla mukana edistämässä osaamisen vientiä esimerkiksi täydennyskoulutuksena, sekä myös osallistua tutkintojen vientiin.

Lähteet

- BeFlex: Benchmarking Flexibility in the Bologna Reforms (2005–2007). www.eucen.org/beflex.html.
- Communication from the European Commission 2006. Adult learning: It is never too late to learn. Brussels.
- Euroopan komissio. 2006:614. Tiedonanto: Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki. Bryssel.
- Euroopan komissio. 2007:558. Tiedonanto: Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma. Oppiminen kannattaa aina. Bryssel.
- European University Continuing Education Network. EUCEN. www.eucen.org.
- European Commission. 2007. Towards Common Principles of Flexicurity: More and better jobs through flexibility and security. Brussels.
- Hämäläinen K. 2007. EU:n tekemät päätökset ja toimenpiteet, jotka vaikuttavat Suomessa lähivuosina harjoitettavaan aikuispolitiikkaan. Tilattu kannanotto Aikuiskoulutusneuvostolle. Helsinki.
- Manninen J, Engblom T. 2004. Adults in Finnish Higher Education. In: Adults in Higher Education. Learning from Experience in the New Europe (eds Mark R, Pouget M, Thomas E). Peter Lang. Bern.
- Mark R, Pouget M, Thomas E. 2004. Adults in Higher Education. Learning from Experience in the New Europe. Peter Lang, Bern.
- OPM 2002:3, Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö. Opetusministeriön työryhmämuistio. Helsinki.
- OPM 2005:38, Elinikäinen oppiminen yliopistoissa-työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Helsinki.
- OPM 2007:26. Aikuiskoulutuksen vuosikirja. Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2005. Opetusministeriön julkaisuja. Helsinki.
- OECD 2001, Education policy analysis 2001. Paris.
- OECD 2005, Promoting adult learning. Paris.
- Schaeper, H. 2007. Participation in Continuing Higher Education: Findings from a Comparative study of Seven Countries. Paper for the Annual Conference of the Canadian Society for the Study of Higher Education 28–30.5.2007. Saskatoon.
- TRENDS V Report. 2007. European University Association, EUA. Brussels.